

Zeitschrift: Annalas da la Societad Retorumantscha
Herausgeber: Societad Retorumantscha
Band: 26 (1912)

Artikel: El reginavel della Flora
Autor: Muoth, Eduard
DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-189067>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften auf E-Periodica. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen sowie auf Social Media-Kanälen oder Webseiten ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. [Mehr erfahren](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. La reproduction d'images dans des publications imprimées ou en ligne ainsi que sur des canaux de médias sociaux ou des sites web n'est autorisée qu'avec l'accord préalable des détenteurs des droits. [En savoir plus](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. Publishing images in print and online publications, as well as on social media channels or websites, is only permitted with the prior consent of the rights holders. [Find out more](#)

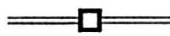
Download PDF: 17.04.2026

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

El reginavel della Flora.

Da Eduard Muoth.

II.

Progress.

1.

Igl égl, che tschorva, mira
Marvègl dagl horizont;
Schi lunsch sco va cultira,
Siu aur va serasond.

2.

Sin terlischonta sènda
S' avonzan ils sitturs;
Scadin siu artg ferm tènda,
Mirond davos ils urs.

3.

Cun alas viv flammontas
Ston tonts paliats sgolar!
Von undas calirontas
Schalira stô suar.

4.

Davosa garnischun,
Ch' unviern vev' en resèrva,
Enquéra remischun
Cun sesfundrar ell' èrba.

5.

Uss vegnan sut stadal
Ils tgullis dell' aurora;
En bi trott triumfal
El firmament vai ora.

6.

Sin via majestusa
Els van enqunter séra
Il retg cun sia spusa,
Regina Primavéra.

7.

La tiara applaudescha,
Lai sgolatschar verdur;
In vivat intonescha
Cun forza e vigur.

8.

Il maun della regina
Cun bétter flurs salida;
La tiara tutenina
Compara pli flurida.

9.

In aunghel uss descènda
E porta igl avis:
„Mei, encurrí la sènda,
Ch' ei ida *clavparvis!*“

10.

Treis bialas sentinellas
Han celebrau 'gl *ingress*;
Veis bess in égl sin ellas?
Mo uss vegn il *progress*.

11.

Per arver il *progress*,
Clomad' ei *clavparvis*;
Veis buca interess
D' anflar la *clavparvis*?

12.

Ell' ei buc grev d' anflar
La nossa bun' amitga;
Stueis mo sepertgírar
Da prèscha ch' ei malitga.

13.

Ell' ei ge suraurada
Reala cun aurur,
El paradís nudada
Vegnida cun odor.

14.

Pil cass che stènta veis
De tonaton anflar,
Lû domandar saveis
Il pign *aviul*, siu frar“. —

15.

Per spèrt far cuér la tuorta,
Havend daditg nus siül,
Lein ir la via quorta,
Lein ir tier igl *aviul*.

16.

Mirei nies pign, il stroli,
Turnaus gest da Patnasa,
Savens ei ord il moni,
Nâ el tegn fétg bein casa.

17.

Adin' ei baul a strada,
Adina sî marvègl,
Adina fa sunada
Cû lèva il solègl.

18.

Turnond anô dal stoll
Entscheiv' el siu suném,
El fa avon siu sgol
In hazer tuntigném.

19.

Hai ina gâ tadlau
Co 'l mava discurrend
Il pign — e hai cattau,
Ch' el hagi grond talent.

20.

„Cheuên vein nus masada!
— Schul' el cun viv accent —
Ei vegn de far cumprada
Puspei en frinapulent'!

21.

Mèl — vein aunc pannuglia,
Che fa per in mumên;
Ei vul de far la buglia
Per tonts, o ridischên!

22.

La buglia noss' ei fina,
Nos pigns adin' incanta!
Sur qualitats de frina
Damonda signur *Planta*.*)

*) Dr. A. v. Planta-Reichenau, Analyse des Futtersaftes im Bienenvolke.

23.

Fétg baul da nies caní
Nus essan sescavai,
Cun stènder nies rudí
Nus essan strappazai.

24.

Sche quel cheuèn cun panza,
Che fa pil mèl schi not,
Ha aunc in tec creanza,
Bein tuorn' el cul ballott.

25.

Schispèrt scò la natira
Nus arv' il fisicat,
Nus encurrin ventira,
Schein ir il surrogat.

26.

Mâ uss jeu tuorn cheuora.
Cheu fa ei cauld stagn fétg;
In sitg en hotel Flora
Giu lava spèrt il schétg“. —

27.

„Ti, spètga, sunagégia!
Sunar ti sas sc' in fègher!
Avon il tiu eschtégia
Ti, fas adina lègher.“

28.

„Tgei? vul ti schigiar
Il lulli de miu mèl?
Stos buca ditg spitgar,
Sche fas vegnir il fèl!“

29.

„Na, na, buc sevilar,
Ti eis in bien e crèt!
Tei lèvel domandar —
Neu tscheu, stai sin miu dèt!“

30.

„Fai spèrt, sun de viadi,
De paterlar buc pèda;
Stoi ir per in vinadi
Dil qual fètsch gronda fèda!“

31.

„Jeu vi buc trer panaglia —
Vegnus sun informaus —
Entras tes églis de vaglia
En *tschiel* eis renomaus!“

32.

Da tei spèrt observada
Vegnessi *clavparvis*,
Bi fussi sezuppada
Egl jert dil paradis!“

33.

„Segir — di cun risada —
Per nuot hai buc tonts églis!
A *vus*, ge, fai suada,
Vus essas memia véglis.“

34.

Dil rest — cun *clavparvis*
Con fussi nus gidau?
Sche nus il sez parvis
Vein buca aunc anflau?

35.

Tgei gida *clavparvis*,
Sch' ins anfla buca mèl?
Ins stuess en quei parvis
Ge mo vegnir da fèl!“

36.

Denton va tèt e mira!
Ell' ei sisùm la crèsta
Ch' ins numna Crappadira,
Has bein er églis en tèsta“.

37.

Di — ed aulza las alas
E senza outra remarca,
Dend in pèr cullas palas,
Per l'aria spèrt s' enbarca.

38.

Er' nus mein vinavont
En crusch ensî pil trutg,
Vidaneu mirond,
Co verds sefâ il brutg.

39.

Sin verdegonta plonta,
Sil spitg sisùm la Rotscha,
Ei *ina* che bein conta,
Udis cantar *merlotscha* ?

40.

Solista renomada,
Sin opera de Paris?
Vegnid' ei educada
Sill' opera *Paradis*.

41.

Cantadura néra,
Cun mèllen fazolett,
Cont' a primavéra
Siu renomau falzett.

42.

„O flurs, tier nus turnadas,
Beinvégni caras soras!
O seies salidadas
Da nossas vuschs sonoras!

43.

Solègl, il primavaun,
Ei bab a vus, a nus,
A tuts dat in bimaun,
Che veta port' a nus.

44.

La mumma Primavéra
Nus taglia giu il paun,
Ell' ha carezia véra
E meina nus pil maun.

45.

Ell' ha bandischau
Il *végl* e siu fomaz,
Puspei inagurau
Il temps de bien solaz.

46.

Denton vus flurs, vus bunas,
Mo stei aunc sut cozzina!
L'aura ha bia lunas,
Sa aunc vegnir purgina.

47.

Mâ ti leu, flur durada,
Che vognas dal parvis,
Cû sminas la schalada,
Ad uras dai avis“.

48.

Aunc ditg merlotscha conta,
Mâ buc pli pos capir;
Fugida ei giud' plonta,
Cû nus ha viu vegnir.

49.

Denton nus vein anflau
Cun ella nossa clav,
Perquei nus lein inpau
Descriver nossa clav.

50.

L' anial' ei ciselada
Cun scalper d' ametist,
Cun spir smaragds ornada
Da siu suprem artist. *)

*) *Primula offic*, L., dunkelgelbe Schlüsselblume, Himmelsschlüssel.

51.

Giufunz per clauder rin,
Che leu ensemen végn,
Terlischa in rubin,
Che tut ensemen tégn

52.

Lû végn la verda trav,
Che porta calischs d' aur,
Mâ tier la *vera* clav
Stô esser *stgirs* igl aur.

53.

Miseroclas d' aur,
Cun purpur mischedadas,
Pomeranzas d' aur,
Aveinas sanguinadas.

54.

Ed ussa bein ti sas
Ell' anflar, jeu tégn,
Cû ti per senda vas,
Che èra ella végn.

55.

Plitost lein domandar
La nossa flur durada
Sur il significar
De sia titulada.

56.

„Audas, buna flur?
Pertgei trasô cupidas?
Dai ina prèsa mur
Ord scatla de savidas!

57.

Ti has in num d' honor,
Clavparvis — nevê?
Quei num ad ina flur
Magnific stat-pilvê!

58.

Nus lèvan uss savér
Dil num la derivonza,
Per lû savér davér
Er' far la appliconza“.

59.

Sin quei la flur cavèglia
Las nialas ord il frûn,
Il siu égl solèglia,
Havend aviert barcun.

60.

Ella, tut cotschnida,
Enquéra de dar sun,
Ditg il plaid mustigia
Cun bucca de farbun.

61.

Adatg! la uss semova
E suna la bronzina;
Culada ei reschnova,
La vusch digl aur ei fina!

62.

„De miu num l' historia
Bugên ví raquintar,
La haiel en memoria
E mai sai emblidar.

63.

Cû fuvel pintga matta,
La mumm' ha raquintau
Quei ch' ei cun nossa schlatta,
Sacuras d'aventau.

64.

Scô vus saveis, sogn Pieder
Ei pôrtier dil parvis,
Perquei tegn èr sogn Pieder
En maun las *clavparvis*.

65.

In di vegn rapportau
Nova zun sgarscheivla,
Causs' ch' ins vess tertgau,
Che fussi nunpusseivla.

66.

Ins hagi cun clavs fabricadas
Dal fravi infernal
Anflau zuppadas entradas
Egl impêri celestial!

67.

Sogn Pieder sin tala nuviala
Vegn alvs scô fuss sin baun,
Las clavs — l'entira aniala —
Dattan ad el orda maun.

68.

Las grevas clavs uss dattan
Denter las steilas giu,
Las mintgatont rebattan,
Curdond pli pli engiu.

69.

Denton sogn Pieder revégn,
Termetta in aunghel suenter;
Quel va fétg spèrt, jeu tégn,
Mâ el pô buca suenter.

70.

Sin tiara giu curdada
Fuva la sontga clav,
In toc viaden sfundrada
Fuva la sia trav.

71.

Mâ lû ina flur ei naschida
Sil rais de tal schabètg,
Che fuva aschia vestgida
De esser in clar malètg.

72.

A *Clavparvis* semegliava
Scô in affon alla mumma,
Perquei ins la numnava
Clavparvis insumma.

73.

Veis ussa capiu la historia
De nossa gloriosa schlatteina?
Salvei en buna memoria
L'honor de nossa rateina!"

74.

„O flur, nus gratulein
A ti scô clavparvis!
Cun Flora selegrein,
Che nus vein clavparvis.

75.

Dal tschiel eis ti vegnida
E portas sogn simbol,
Eis ina benedida
E portas sontga stol'.

76.

Ti tschontschas èr latin
E fas en medeschina;
Dai nus in sitg bien vin
Ord tia officina“.

77.

„Vi pi' a vus relatar
Zatgei sur mia clav,
Solett per illustrar
Vertit de mia clav.

78.

In nuorser inagada
— Nativs dal vitg dils Tamazis
Cun mia clav empruava
De ârver arcun de scazis.

79.

El ha alla fin podiu
Arver igl arcun
E tgei lien ha 'l viu?
Dents nuorsa — gron mantun.

80.

El 'tschaffa spèrt in pugn,
Il bia lai el lien,
Siar' arcun, fa grugn
E béttà mei daven.

81.

Arvend pli tard la buorsa,
El fa égl's gross buc pauc —
Quei ch'era stau dents nuorsa,
Fuv' ussa *aur* — pil nauc!

82.

Uss el mei enquéra,
Séglià, vul sesfar,
Damaun entochen sera,
Mâ clav ei buc d'anflar.

83.

Quei *ina* fuss doctrina,
Da ponderar aunc uss,
E quella medeschina
Adina buna fuss.

84.

Cû 'l bien ha fatg survetsch,
Savens vai da rudien,
Ch'el vegni ord survetsch
E vegni el rumien.

85.

Sche vus leis sefidar
De mei la poveretta,
Vi jeu bugen gidar
En beinenqual caussetta.

86.

Enqunter gnarva spossada,
Migrena, mal giugadiras;
Jeu vegnel èr' applicada
Encunter unfladiras.

87.

Culs pigns èr fetschel bien;
Ad els dun jeu in manna,
Che fa vegnir la sien,
Senz'ad els far nanna.

88.

Mâ ussa vi calar.
Veis forsa èra sien;
Savessel unfisar,
Perquei vi schar per bien“.

89.

Na, na, ti buna flur!
Denton nus engraziein,
Salvein tei en honor
E vinavont nus mein.

90.

Havend la clavparvis
Aviert uss il *progress*,
Lein nus sin siu avis
Passar en ses regress.

91.

Mirei, pomai giu Falùn!
Mirei, conts tschupels ei végn!
Ins vegn cun mèllen cafanun,
Quei ei processiu, jeu tégn.

92.

Ge, udis? cô' ls din
„Bab nos e Salidada“,
Scô nus da sogn Martin,
Cû mein giu sontga Gada.

93.

Mâ stai — tgei compagnia!
Armada de spir mèllens!
Quei stô vegnir mellenia,
Sch'ei vegn cheu tonts tgaus
[mèllens!]

94.

Ah! eis *ti* che fas
Tanien cheu bisbiglém!
Ti pign *aviul*, tgei has?
Pertgei ton sevilém?

95.

Sche di a mi, pignett!
Tgei causs'ei daventada,
Che stas cheu sil pichet
Cun in'entira brigada!

96.

„Plaz! adatg! saprist!
Leis fors' uègls el tgau?
Oz sun jeu policist
E sun vilaus in pau.

97.

Ne tgi buc sevilènta,
Cû'î vegn cheu tala banda!
Tonta mèlna schènta,
Che fa la cunterbanda!

98.

Muréri fetsch star els,
Bargada suspectusa!
Ragudel ô cavèls,
Fetsch arver ô la blusa!

99.

Sche hai legiu endrètg,
Lur num fuss prigulus;
Sch'els vessen buc schanètg,
Lû Dieus pertgiri nus!

100.

Scrett en sei — *dents liun*:
Gliez fuss ge buca spass!
Lein léger — *dents piun*,
Gliez tuna tut pli grass!

101.

Turnar a visitar
Jeu vi quels canastretts —
Uss sai prognosticar —
Igl ei pulits matetts!

102.

En uorden ein scartiras,
Igl ei honesta schènta;
Els dultschas han vitgiras,
Els portan *mèl* en brènta!

103.

Pagond els buc il dazi
Sin moda obligada,
Essend jeu buc tamazi,
Fetsch jeu la *sequestrada*!^a

104.

El rí — e va sias vias
E lai persuls nus star,
Sur nossas caussas pias
Culs dents liun risdar.

105.

„Has propi in tal num?
Eis ti in *dentliun*?
Lû fusses in dètg um
E quasi in striun!

106.

Denton aviul, che sa,
— El ha 'gl inspectorat —
Cun vus l'amur mo fa
E dat bien attestat.

107.

Jeu lessel supplicar,
Schegê jeu buc merétel,
Tes numns de allegar,
Ti has ge biars, jeu quétel.“

108.

Ed·uss la melna flur,
Stovend decormein rir,
Tut lèda dat sinsûr,
Ins auda ella dir:

109.

„Jeu hai, 'gl ei ver, bia numns,*
Quei ge pil bien ins drova;
Hai èr' perfin surnums,
Il bien ins ge surdrova.

110.

Essend adina staus
Sauns cun mes mischlâs,
Sche vegnel jeu numnaus
Dentliun da biars.

111.

Quels ch'audan buc bugên
Il num de dentliun,
A quels fetsch endamên,
Che sun èr' *flurpiun*.

112.

Dal cost, che mein' il Matg
In dutg de saung tut alv,
Senumnel èr' *flurlatg*;
Quels numns uss tagn en salv.

113.

Affons mi fan la barba,
Miu tgau fan tut sutsura;
Aschí' a mi sesarva
La claustra cun tonsura.

114.

Cû ils affons al pader
Sufflau han giu la „glisch“,
Jeu sun in ver *tgaupader*,
Schí denter alv e grisch.

115.

Affons cun mes cavels
Er' fan enqual maseina
E mètтан cun pindels
Sin tgau sco *flurcadeina*.

116.

Eis forsa uss cuntents
Cun quella litania?
En numns jeu sun pussents,
Sch'els van en harmonia.“

117.

„O, ge, la harmonia
La veglies construir
Cun schar la melodia
De tes *recepts* udir.

118.

Vid il tiu num latin
Ligiaus ei doctorat,
Ei sto dar bien vin
En vies comitat.“

119.

„In tont hai fundament,
Nus essan da naschientscha
Tras agen reglament
Miedis spir sabientscha.

120.

Cun quors de primavéra
Vegnin nus cun caschun
Sì dalla tiaranéra
Per far puspei sesùn.

*) *Taraxacum offic.*, Löwenzahn, Milch-Butter-Kettenblume, Mönchskopf, Sonnenwirbel.

121.

Nus lû cun nus prendein
Quels e tschels recèpts;
Nus ordavôn savein
Che veis pagliau ils rèps.

122.

Unviern ha vus sdernau,
Vus meis savens scô zops;
Vies saung ha lavagau,
Vus meis tut crutschs e gobs.

123.

Perquei vein preparau
In bien *purifcont*,
Vein èra inventau
Probau *fortifcont*.

124.

Quel gida il magun,
Regulescha dir e fèl,
Promova digestiun,
Pils égls èr' buns eis el.

125.

Cul latg de mia féglia
E quôl de mia ragisch
Sas rinforzar la véglia
Tremblonta tia glisch.

126.

La féglia stos ti prènder,
Cû jeu aunc matta sun,
Mâ la ragisch stos fènder,
Pér cû jeu tatta sun.

127.

Miu jéli, che ti stroclas,
Famus dat elixir,
Tut mal fa ir en roclas,
La sèzza mort morir!

128.

Survèschel sî a tabla
Mes dîs, ils bials de matta;
Il retg vul — 'gl ei buc fabla —
Magliar mei scô *salata*.

129.

Vus mei saveis anflar
Senz' ir en apoteca,
Cun mei saveis spindrar
La vossa hipoteca.“

130.

„Engraziel, signur miédi,
Jeu fetschel las notandas;
Vi quei e tschei remiédi
Nudar en memorandas.

131.

Dentôn gest uss duvrassel
Remiédi per miu pèz;
Bugen la tuss scatschassel,
Ch' ei siu sgarscheivel vez.“

132.

„Per gliez sai cussegljar
In um, che tempra tuss;
El stô saver gidar,
Essend in *catschatuss*.

133.

El stat vi Darschalaun,
La casa sper il dutg,
Sper il mulin de graun,
Sas buc fallir il trutg.“

134.

„Engraziel! — sai anflar — “
Passond sur tschéspet vèrd,
Patratg cô salidar
Igl um, che anflel spèrt.

135.

„Bien dî! perdèrt, bien um!
Astgassel disturbar?
Precís sai buc vies num —
Jeu lèvel domandar —

136.

Cheu vi in um studiau,
Ch'ins numna èr *tgaupader*,
Ha mei entruidau
Tier vus scô medegader.

137.

Jeu hai il pèz malad,
Pateschel dalla tuss,
Buc bein pos sí cul flad —
Vus seies — *catschatuss*.“

138.

„Ge, ge, vus auters veis
Adina mo spir tuss!
Adina mo vus leis
Zatgei per vossa tuss!

139.

Tuschî nagâ po ô
Quella tuss sgarscheivla!
Da vus artar ins stô
La tuss — sche fuss pusseivla!

140.

Denton lein nus mirar,
Cò nus tiu pèz pupratsch
Savessen liberar
In téc ord il spinatsch.

141.

Gl' emprim sas empruar
La mia melna barba,
Pudess lû schabigiar,
Che pèz miulett sesarva.

142.

Pli tard hai autras sorts,
Che gidan — mettel pag!
Sche fussel lû gia morts,
Sas domandar miu bab.“

143.

Saprist! quel buc ha moda
De vènder talantialas!
Da Kneipp ha la metoda
De quortas far favialas.

144.

Tgi 'l ei, lignar sas bein?
El enconuscher stos;
Schege in *peipulein*,*)
El *mai* dat *anavos*!

145.

La sia flur compara
E nèscha cun fortuna,
Cû dòrma aunc sut tiara
La sia féglia buna.

146.

Perquei han detg ils vegls:
Il *fégl* vegn *von* il *bab*:
Cû fégl vegni ein végl,
Lû nèscha pér il bab.

147.

E quel ei aunc pli buns,
El ha ge fuorma cor,
Retschiert grondissims duns
Ha dal suprem signor.

148.

Ei verds dil maun surên,
A ti speranza dat,
Ei grischs dil maun sutên,
Sin experienza stat.

*) Tussilago, L., Huflattich, Hustenkraut.

149.

Sche fusses gia murdius
Da quella siarp zuppada,
Sche fusses consternius
Tras sia tussegada;

150.

Sch' il mal less tei cargar,
Che taglia la speronza,
Aunc *in* sa tei spindrar,
A mort far sí dustonza:

151.

Igl ei il *peipulein*;
Ad el nus lein scadin
Fidar endretg e bein,
Pli ferm che sin „Kochin“. —

152.

Mâ ch' essan sper il dutg,
Nus lein uss prosequir
Suenter quel nies trutg,
In' auter encurrir.

153.

Tgei verda societât
Ein quels che leu semovan?
Peis en profunditat,
Ell' aua tuts senodan.

154.

Han — tgi sa — conta bratscha,
Mintgin tschunc pèra dètta,
Crusch alva han sin fatscha,
Ded aur ei la rosètta.

155.

„Vegnî, vegnî neutîer!
— Uss denter els in cloma —
Suolper, jod e fiér
Vendin en nossa roma!

156.

Nus auters navighein
En tuttas parts dil mund
E nus adina vein
In suffel fétg secund.

157.

Las combas nus stèndin
Giu en profunds ravugls;
Surèn nus setenin
Cun nos lingiers schanugls.

158.

Nus mai vein fatg naufragi,
Mâ nus 'stgein èra dí:
Mô tras il *nies* suffragi
Biars restan *suravî*.

159.

Nus essan marcadonts,
Vendin il peiver vèrd;
Sin viadi gia bia onns,
Nus mein adina spèrt.

160.

Entuorn vegnin fétg lunsch,
Mâ propi la fortuna
-Scô gniscapir fétgtschunsch-
Vein fatg en val *Carschuna*.

161.

Negoci spezial
Figein cun in barschun,
Pertgei nies num natal
Fuss atgnamein — *carschun*.*)

162.

Nies patentau barschun
Buc stréha mô surora;
Vies pauper, schliet magun
Da quel vegn spurlaus ora.

*) *Nasturtium officinale*, Brunnenkresse.

163.

Perquei sche essas mals,
Da nus cumpreis barschuns
E buc steis leu scô pals;
Nus essen buc cugliuns!“

164.

Veis el udiu vus auters?
Tadlei sin il carschun!
Seies mô buc maufers,
Cumprei il siu barschun!

165.

Schei pér far pial caglina,
Vivî dalla raschun!
Sgarei la cazettina
In pau cun quei barschun!

166.

Mettei el scô salata
Vitiér il dentliun,
Mettei el mô pro rata,
Sch'el morda scô striun.

167.

Al tussegau Scorbut
E sias soras Scroflas
Aschi el dat manutt
Che tuts ston ir en roclas. —

168.

Uss mâ che vein plidau
Dad *in* che sa pizziar,
Tier *ina* èr in pau
Lein ir che sa berschar.

169.

Nus stuein buc ir fétg lunsch,
Gnanc entochen Cuera,
Nus ell'anflein fétg tschunsch,
Avon ch'ei seigi sera.

170.

Ti sas, cô ell' ha num?
Sepaina — ei sformicla!
Curascha! seies um!
Igl ei — signur' Urticla. *)

171.

Pertgei schî âscha fatschâ?
Schî liunga sc' in comèt!
Mo stai — vi rumper glatscha,
Jeu sun in bien profèt.

172.

Il mund aschia ei,
Pil bien ha buca égls,
Savens da tupa fei,
Schegê ch'el ei schi végl.

173.

Sil bien datiér da vaglia,
Sin quei gnanc mira el,
Mâ séglia tut en paglia
Pil nuot ch'ei lunsch dad el.

174.

Tgei tèmas la urticla,
Che ei schi pauc malitga,
Ch'ella gnanc urticla
Quei meins — o bun' amitga!

175.

Mo lû la sevilenta,
Sche ti maltschéc la pèglias,
Dil rest la seviventa
Filond las bunas tèglias.

176.

Urticla! sí! raquénta
A nus la veglia détga,
Il fatg a nus raquénta
De tia discuvrétga!

*) *Urtica dioica*, L., Brennessel.

177.

„Vus fusses buc vengonz,
— Di ella — stei pô éri;
Jeu sun tier vus danvonz,
Quei ei negin mistéri.

178.

Denton vi perdunar
A vossa ignoranza,
Vid vus vi applicar
La mia toleranza.

179.

Vi pia raquintar,
Per cuntentar marvèglias,
Cò gnidas ein el clar
Mias zuppadas tèglias.

180.

Ina paupra matta,
Persula, bandunada
Da mumma e da tatta,
Vegn sut ugau tschentada.

181.

Flureva sc' ina rosa,
Colur de latg e vin,
Filava senza posa
Las sias poppas glin.

182.

In dí per raritat
Zatgei ei daventau;
Per ina tuppadat
La Rosa piard' il tgau.

183.

Al mat de suatientscha
Siu cor vev' ella dau
Senza la lubientscha
De siu signur ugau.

184.

Quel séglia e sevila,
Smanatscha e sescogna;
La paupra matta fila,
Il fil cun larmas bogna.

185.

Finalmein *ir vul schar*,
Sche ella siu *vistgém*
Arrivi de filar
Ord poppas de *zarclém*.

186.

La giuvna sponda larmas
Ed ura cun fervur;
En sien fa ella armas
E lai vegliar l'amur.

187.

Uss ell' en siemi vèsa
In aunghel che descènda;
Quel sper *urticlas* sèsa,
Ord quellas tèglias fènda.

188.

Havend el discuvrétg
Il néz de nossa plonta,
Davent' el leghers fétg,
El leva si e conta:

189.

„Cû glischan las aururs,
Cû nescha la rugada,
Lû *stézzan las morsurs*,
Cartègia la stegliada.“

190.

Igl aunghel uss svanèscha,
La matta, buc pli trésta,
Sedrova tut en prèscha
Filond de quella résta.

191.

Cû punscha la aurora,
Stédi la semètta
Stegliond urticlas ora,
Fa ir dabot la dètta.

192.

Piada ei la résta,
Ils cors san seunir,
Mâ d'ina mort zun trésta
Stô nausch ugau morir.

193.

Da lû ins mes cavels
Savens avunda speila,
Ins fila, teissa quels
Tier ina ferma teila.

194.

Da vegl ins sugas nav
Ord mia pial fageva,
Pli fermas che la trav
Las seien — tut che scheva.

195.

Sche gia la mia scorza
Tala ha vertit,
Cò lû sto crescher forza,
Sch'ins passa tras il schit!

196.

Sche ins rabetscha or
L'entira mia vigur,
Sch'ins strocla ord miu cor
Maguol, savur e mur;

197.

Sch'ins scarpa ô ragisch
E quell' ensemen smacca —
Quei dat ina cadisch
Pli ferma che la crappa!

198.

Perquei ins mei èr drova
Per retenér il saung,
E dils catarrhs la bova
Scargar dovessel aunc.

199.

Sche mortas las ragischs
Ein de vos cavels,
Munglassel a vus grischs
Da niev far crescher quels.

200.

Sch'il saung ha fatg palius,
Jeu deiel schigentar,
Quels gronds morasts futius
Munglassel medegar.

201.

Perfin igl exorcismus
Beinduras stoi jeu far
Enqunter rheumatismus,
Jeu pos el bandischar.

202.

Finalmein la patruna,
La mala, mei èr drova;
Per ella sun jeu buna
De carschentar la ova.

203.

E quala, tgei pagaglia
Ins tegn per mei parat?
Ins taglia mei en paglia
E fa cun mei spinat!

204.

su Eenter tontas caussas
Jeu duess buc urticlar?
Calei cun vossas flausas,
Tgi stuess buc sevilar!“

205.

Ed ussa, ti comèt,
Has aunc las capricornas?
Fas aunc cun miu profèt
E mi' urticla cornas?

206.

Tgei dis, miu bien amitg,
Tgei dis de mi' urticla?
Vul buc vegnir a vitg
Vi tier cumar Urticla?

207.

Vul ti per ina bricla,
Ch'a ti sa caschunar,
Sentir schi gronda ricla
De ella visitar?

208.

Lai dar ils pregiudécis,
Fai ir la tschoccat!
Zacû prend buns giudécis
E salva la verdat!

209.

Sut ina gruvia scorza
Savens ei buns il coc;
Has buca tonta forza
Ded ir in schî gron toc!

210.

Vus mummas e massèras,
Tgei scheis de noss' urticla?
Vus grondas urticlèras,
Vus urticleis l'urticla!

211.

Egl jert dil hortulan
Tudî fan liunga quorsa,
Sin plazza fiera van
E svidan leu la buorsa.

212.

E fuss aschî maneivla
Stizun tier la *Natira*,
Cun fatscha curteseivla
Sin vus adina mira

213.

E leu vus survegnesses
Savens la rauba gratis,
Adina survegnesses
Entochen che veis satis.

214.

Vus lesses per exempel
Oz far in bien spinat —
Empruei 'na ga 'gl exempel
Ch' *urticla* tegn paràt!

215.

Avon pudeis vus dir:
In *tussegau buliu!*
Suentèr gnis vus dir:
Tgi vess pomai cartiu!

216.

Denton ei secapèscha,
Mâ tonatôn vi dir:
Urticla bein survèscha
Avon il siu flurir.

217.

Stos ella domandar,
Cû l'ei aunc giuvna matta
E buc vuler spusar,
Cû l'ei vegnida tatta! —

218.

Mâ ussa vinavon
Tier autras urticlèras,
Las qualas fan denton
Tut pli recent fimèras.

219.

Il *coniv* leu davéras
Buc para fétg maneivels:
La glieut en sias éras
El fa ruclar scô heighels.

220.

Persers, Tercs, Arabers
Ord el fan il Haschisch;
Quel paga ils Arabers
Cun in stupent Bakschisch!

221.

De dir *en van* sesprovan
La sura de Muhammed,
Bia pli segir emprovan
Cun in *Salâmaléc!*

222.

*Coniv e vertit**)
Ein dus Asiats;
Ton coniv scô vertit
Vegls ein aviats.

223.

Vertit ei daventada
— Ei factum constatau —
Germana renomada
Che ha tschurví el tgau.

224.

Tont ella sa gidar,
Ch'ins vul ge declarar,
Ch'ins stoppi *desperar*,
Cû ella nuot sa far!

225.

E tonaton vertit
Davent' in pau curiosa,
Cun dèrscher sia vertit
En spéma de *gervosa*.

226.

Gervosa inundescha,
Scô fuss in dutg d'Ambrosia,
Tonts cors — mâ tusseghescha!
O tribel latg gervosa!

227.

Inglès, Bavarès ed *auters*
Ein narrs della gervosa;
De beiber mai ein maufers,
Schegè ch'ei vegn *termosa!*

228.

Perquei nus lein tuts prènder
Dal coniv e vertit
Mo quei che néz sa rènder
E refusar il vit.

229.

Mo tont ded els lein prènder,
Ch'ei detti mai in plonsch;
Il memia ferm lein fènder,
Il memia ferm fa rontsch.

230.

Il coniv ei 'na plonta,
Che viv' en lètg spartida,
Mâ ha carezia tonta,
Ch'ella vegn puspei unida.

231.

Ils umens ein pli gronds
E féman verd tubac;
Els vegnan lû danvonz,
Enprems ston far il pac.

232.

Cû 'l ei naven igl um,
La pintga dunna clotscha;
Igl um, per dar surnum,
Ad ella di mo *botscha.***))

*) *Cannabis sativa*, L., Hanf. *Humulus lupulus*, L., Hopfen.-

**) Hanfrispe.

233.

Denton ses mats ein buns,
Els dattan jeli grass,
Han èr schiglioc lur duns,
Cun tut fan buc fracass.

234.

Encunter *rosabèlla*
Ei buns il coniv *cria*,
En cass va èr la bélla
Sche has il sem mo priu.

235.

Vul dir, ti stos smaccar
Quellas borlas diras
Ed ellas applicar
Sil mal che ti endiras.

236.

Dil coniv las tincturas
Meinan buns combatts
Diversas cun maluras,
Cun mals fétg delicats.

237.

Semconiv al canari
Ei tiara de cucagna,
Mâ fa ch'el vegn planari,
Ch'el va in dí en Spagna.

238.

Las tuaglias de nies coniv
Ein fermas, vegnan véglas,
Perquei filei brav coniv
Vus dunnauns e féglas!

239.

Dil coniv il lenziel
Survarga la mangola!
Quei ch'el ha giu sin spiel,
Dat ina dira mola.

240.

Fuss buns per buobanaglia
Scô Sep il scarpatut,
Cû'l vess tut fatg en paglia,
Fuss ei aunc buca rut!

241.

Figess èr da barschun
Per pial pli delicata;
El fuss, scô il carschun,
Per fina pial salata! —

242.

Mâ ussa, urticlèras,
Lein schar uss vus cun bien,
Schiglioc vossas fimèras
Nus fan vegnir la sien. —

243.

Dus pass nus vein uss fatg
Atras itschéss Progress,
Vein priu surô in schatg
E strusch vargau 'gl ingress.

244.

Denton concluder sas
E vas buc egl Avrél,
Schigiau il vin ti has,
Sas valutar la brél.

245.

Gia creschan las umbrivas;
Il siu flavî muenta
La tiara, las caliras
Fugienta e spuenta.

246.

Ils feins van a currend,
Ustgond e senudond,
Las flurs van discurrend,
Saltond e sepegliond.

247.

Il bi solegl sepusa
Sin pézza de granit,
Cun fatscha graziusa
A tiara dat salid.

248.

Scô igl utschí, cantond,
Retuorn' en siu igniv,
Èr nus mein semanond
Encunter tètq nativ.

249.

Vegnend tiel baun de sèser,
Jeu passel giu per in;
Sa pomai tgei fègher?
El para buc in fin.

250.

Tgei fas cheu von eschcasa
Ti pign cun nuot sin tgau?
Danunder eis da casa?
Neu tscheu, disquor' in pau!

251.

Ti has cheu tontas tastgas!
Pertgei sutsû las portas?
Has piars ils ovs de Pastgas?
Lû ti merétas tortas!

252.

Ge, ge, jeu vesel clar,
Ti eis in rogadur;
Sur notg, nevê, vul star
Tier mei, il pauper pur.

253.

„Engraziel, miu signur!
Jeu mognel oraviert;
Miu num: *Tastgapistur!**)
Jeu fetsch negin entiert.

254.

Jeu sun in pign feudal
Dil *suprem signur*,
E haiel cheu venal
Caussettas de valor.

255.

In dî nies inspectur
Riend di sí per nus:
„Miu ornament d'honor,
O flurs, quei essas vus!

256.

In post vus veis mintgin,
Mintgin il siu talent;
Mirei de star mintgin
Sil post cun siu talent!“

257.

In ha 'l mess scô duca,
In scô survitur,
In sisûm la ruca,
In giudém scô pur.

258.

In vegn filunz, tissunz,
E l'auter farmacist,
In lava giu tschaduns,
In fa da policist.

259.

A mi ha 'l ordinau
De star entuorn las casas;
Jeu deigi vus in pau
Gidar en tuttas fasas.

260.

Jeu dei en num de Flora,
Per cass eventual,
Survir scô ina Sora
A vus en vies spital.

*) Capsella Bursa pastoris, Hirtentäschl.

261.

Pil cass che in pupratsch
Sentessi las torturas
De tribel madernatsch,
Jeu seigi cheu ad uras.

262.

Scô èra per il cass,
Che la febra freida
Cun caulda baratass,
Jeu porti spèrt muneida.

263.

Muneida per stuppar
La bucca a scadina,
Muneida per scatschar
Las lunas de Nauschina.

264.

En quels ed auters cass
Jeu seigi spèrt sil post,
Senza far fracass
E senza beiber most!

265.

Jeu deigi enpristar
A vus per nuot tinctura,
Adina sespruar
De far cun vus migliura.

266.

Quei tut ha ordinau
A mi suprem signur,
E jeu hai el suondau
E fatg mia lavur.

267.

Adina a siu tur
Jeu sun tier vus turnaus,
E sundel scô pistur
Pulit fideivels staus.

268.

Jeu hai per vus adina
Las tastgas empleniu
Cun mia medeschina,
E quell' a vus porschiu.

269.

Adina hai fluriu
Aunc tard vî per 'gl atun;
Cû jeu hai gia scudiu,
Adin' en flur aunc sun.

270.

Jeu hai perseverau
Sil camp della carèzia,
Per vus hai operau
Adina en letèzia.

271.

Ma *vus* affons lischai
Dil meglier bab ch'ei dat,
Vus essas scurdinai,
E veis in cor zun fat.

272.

Sbettis la medeschina
Ch'ins vul a vus purtar,
Schege che vus adina
Veis tont de lamentar.

273.

Cun nus enconuschientscha
Vus mo figeis culs peis,
E tonaton sabientscha
El tgau haver vus leis!

274.

Sin nus vus tschapitscheis
Scô sin in nausch zarclém,
Nus perfin barscheis,
Figeis ir sí en fém.

275.

Aschia ei il mund,
El volva tut entuorn,
El ha in tgau rodund,
Serocla scô in stuorn.

276.

Mâ ussa vi calar,
Schiglioc vegnis maladis,
Denton vi supplicar
De nuot haver nuidis.

277.

Carsinel buc il mal,
Stoveis in tec laguoter,
Manegiel buca mal,
Ma fetschel buca guoter.“

278.

Pilvér, stoi confessar,
In pic has ti in viv!
Gnanc drovel cutizar,
Ti eis in discursiv!

279.

Sai pauc tgei replicar,
Davér, jeu stoiel dir —
Sche lessel enpruar,
Ti schasses nuot listrir.

280.

Dil rest, jeu vesel clar
Sun ius en grond' errur,
Jeu vi sincerar,
Ti eis in *um d'honor*.

281.

Ansôn jeu vevel priu
Tei per rogadur,
Mâ eis, scô hai capiu,
In grond predicatur.

282.

Ti has mei convertiu,
A ti hai num dir *vus!*
Sche vessen offendiù,
Pò perdunei a nus.“

283.

„Laschei de dir de quei;
Jeu hai miu sentiment
Mo detg en buna fei,
Negin vi compliment.

284.

Vus veis ansôn purtau
A casa in bi matg,
Jeu hai quel contemplau
Bugen e cun adatg.

285.

Jeu hai liên anflau
Fétg buna compagnia,
Cun quella accordau
Vegn tut en harmonia.

286.

Igl ei duas *principalas*
A mi scô ei paress,
Per dir — *officialas*,
Che arvan nies congress.

287.

Denton per completar
La forza dil concèrt,
Dus personals da car
Vi presentar aunc spèrt.

288.

Mirei cheu questa pintga,
La cara de Donar,*)
Cun ina crusch per rintga,
Lein ella salidar!

*) *Glechoma hederacea*, L., Gundel - Donnerrebe.

289.

Ha *cruna labiala*
Tessiu in treis colurs,
Il pli savens la biala
Tratg en ha fils *azurs*.

290.

Va rasond tuaglia
Sper il niebel salisch,
E stenda ô la gaglia
Sur il verd dil calisch.

291.

Ed ella lû cavèglia
Bufatg sur il mantin
Durada en vadèglia
Duns per finadin.

292.

Ad in bonbons pil flad,
Ad in receptscuschina;
Il tgau èr tila grad
A febras en carplina.

293.

Scô ina buna diala
Pertgira dals urécis,
En scadina niala
Zuppau ha benefécis. —

294.

Presentel uss in' auter,
In agen bien patrùn;
Sai strusch cô dir bein auter —
In *patentau striun*.

295.

Per esser pli segirs,
Saver entuorn mirar,
Van els ensemen plirs
Sin ruvers a gentar.

296.

Els tratgan cun raschun:
„Quel cheu ha dira tèsta,
Lein cheu star a mischun,
Schar crescher nossa crèsta.

297.

Sin quella dira scorza
Nus lein fitgar il pei,
Quel dat a nus ge forza,
Creschenta nossa fei.

298.

Cû igl unviern sattiara
En sia freida fossa
Ils nos amitgs sin tiara,
Nus mantenin la possa.

299.

Da miez unviern nus dein
Tschareschas a merlotschas,
E quellas plaian bein,
Las vegnan en carrotschas.

300.

Nus dein tschareschas alvas,
Mâ tonaton madiras;
A quellas nossas alvas
Mai las din aviras.

301.

Anzi san grond grau,
Daventan missionaras
E portan da nies prau
Il sèm sin outras aras.

302.

Aschia segidein
In l'auter cun succèss,
Aschia nus figein
Ensemen grond progress.

303.

Ils nos dus reginavels,
Schege independents,
Daventan fermes e stabels
Cun esser tierparents.

304.

Da vegl zun respectai
— Per dir, senz' esser vans —
Nus fuvan e tschercai
Dals Galls, Britans, Germans.

305.

Perfin a nus unfrèndas
Fagevan sin altars,
Cû glin' arveva tèndas
Ed *in* quart fuva clars.

306.

Ils sacerdotes tagliavan
Giu nus cun *farclas d'aur*,
Badlinis alvs pegliavan
Sî nus scô fretgs ded aur.

307.

E lû els benedevan
Pil pievel nossas frastgas,
Scô pli tard fagevan
Ils Christians da Pastgas.“ —

308.

Leis forsa uss saver
Cô nies um ha num?
Siu num, el ei davér
Bia pli pigns ch'igl um.

309.

Siu num va ô sin — *isc*,
Dariva dal laïin,
Ad el nus schein mo *Visc*;*
Cô tuna quei scalin?

310.

Sch'el buca plai il *Visc*,
Sche sas ti dir il *Vestg*,
Scô ins per dir Francisc
Sa èra dir Francestg.

311.

Daditg tier el scomparsa
Ei veglia terlischur,
Mâ nuot perquei sespiarsa
Ei vera sia valor.

312.

Aunc uss sil tgau ha cornas,
Stortuglia sin ils ruvers,
Aunc uss ha *fermas* cornas,
Cû'l pugna cun certs bughers.

313.

Pernuot vegn buc numnaus
La *scua de striégn*,
E quel vegn schon spurlaus,
A mauns ad el che vegn.

314.

Las strias de malsognas
El catscha ord igniv,
Seglienta las carognas
Sisùm il péz Tumbiv.

315.

Encunter malcaduc
Da vegl stuev' el gidar,
A quel in filistuc
Davér il *Visc* sa far.

316.

El ei ge regulader
Dell' ura principala,
Al saung in grond temprader
E siara eventuala.

*) *Viscum album*, L., Mistel, Hexenbesen, Drudenfuss.

317.

Davér, *cû* 'l saung sestauscha
En sias vias strètgas
E fa revolta nauscha
Attaccas fétg anètgas;

318.

Sch'el aulza barricadas
Retégn circulaziun,
Repèta smanitschadas
En tun de revoluziun:

319.

Lû spèrt il Visc sepaina,
El vegn scô in Fontana,
Grischun de Tgalavaina,
In pur de Aquisgrana;

320.

El sdreina cun la spada
Tgi fa aunc resistenza,
Spèrt fa la regulada
En cotschna residenza;

321.

El metta policia,
Damogna il disuorden,
El cloma harmonia
E metta tut en uorden. —

322.

Vegnis uss bein encorscher,
Ch'il *Visc* aud' èr el matg,
E leies pia porscher
Ad uras il siu schatg. —

323.

Per aunc garnir igl ur
De vossa collectada,
Nus lein aunc ver d'agur
Ded ina flur durada.

324.

A *clavparvis* semèglia,
Cû ei aunc strusch naschida,
Pli tard la disparèglia,
Pertgei colur semida.

325.

Emprema sia colur
Ei quella de carezia,
Pli tard vegn igl azur
Per creschentar noblezia.

326.

Carezia ei ge véra
Ma *lû*, sche ei fideivla,
Sch'ei vegn tier ella séra,
Lû s'ella malfideivla.

327.

La nossa preziada
Ha èra doctorau,
Pertgei la vegn numnada
Cun num che fa en grau.

328.

Pulmonaria — *in*,
Officinala — *l'auter*,
Denton els fan *mo in*,
Udend ge in tier *l'auter*.*)

329.

La nossa doctressa
Tegn bia sin higiena,
E vegn scô misterlessa
Per inspectar la scena.

330.

„Cò stat ei cheu cull' aria?
— Di ella, mond en stiva —
Jeu sun la Pulmonaria,
Scuei meglier vossa stiva!

*) *Pulmonaria officinalis*, L., Lungenkraut, Hirschkohl.

331.

Ei para che duvreies
La stiva per cuschina!
Ei para che vus seies
Cull' aria en carplina!

332.

Danunder tont fulin
Veis cheu laschau rimnar
En quei lom camin,
Che stô trasô fladar?

333.

Ge, ge, jeu stô sgarar
Puspei cun miu pigniel,
Manar aschí il carr,
Che veseies puspei tschiel.

334.

Vi schar a vus la scûa,
E mei cun quellas paglias!
La mia scûa scûa
Pulit fulin e scaglias.

335.

Veis buca tont sabientscha,
Scô ha il tschierv malsaun?
Quel ge per regordientscha
Mei numna *siu mangaun!* —

336.

„Als *pigns* vegn revelau
Davéras *tont dil bien*,
Ferton ch'igl ei *zuppau*
Als *gronds* — *ch'han buna*
[*sien!*“ —

337.

„*Perduna*, car *pistur!*
'Gl ei stau mo in moment —
Quei ei mia malur —
Igl ei in tentament!

338.

Denton hai *tut* capiu
E *nuot* hai schau mitschar;
Bia hai da *tei* empriu,
Dal sabi tiu plidar.

339.

Tont vevel emblidau
Che auda tiel *Progress!*
Ti has per quel mussau
Fritgeivel interess.

340.

Ge, la vit Glechôma,
Jeu vi in dî dumbrar
Ils ses stamins en troma,
Vi ella empruar.

341.

Er leu il legher mat,
Il *Visc* — el lein pegliar,
Má farclas d'aur — *gliez stat*
Sche vein per el tagliar!

342.

E lû la Pulmonaria,
Ge, quella ei fétg buna;
Furnescha buna aria
A nossa loma suna.

343.

E *ti, pistur*, ti eis
A mi amitg zun car!
Von *tei* stun jeu *sin peis*
Per *tei* endretg undrar.

344.

Tgi bein a ti merenda
Ha mess en tias tastgas?
Il *Segner*, mond per senda,
Tonschend da *sontgas frastgas*.

345.

Vus essas *tuts* feudals
Dil siu grond reginavel,
E veis dad el regals
De prézi nunsrutabel!

346.

Vus essas la rugada
En quala vegn adina
Magnific reflectada
La sèzza glisch divina.

347.

Per il Scaffider visa
El tempel de natira
Nus a sia uisa
Scadina creatira.

348.

O ti, merlotscha pia,
Intonescha l'oraziun!
Cun tia melodia
Compogna la canzun!

349.

E vus, vus *flurs* carinas,
Vus pintgas senza mènnda,
Sunei vossas bronzinas
Von Diu che vegn per sènnda!

350.

Mirei! las steilas glischan
Leusí en bi tschupí!
Daditg ellas terlischan
Scô ur de siu mantí.

